Turkish Studies *- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*
Volume 6/2 Spring 2011, p. 455-466, TURKEY

KIBRIS AĞIZLARINDA SEÇİLMİŞ BİR KOD: 'nice'

*Gürkan GÜMÜŞATAM**

ÖZET

Bu makalede, Kıbrıs ağızlarına özgü anlam ve kullanım alanı kazanmış 'nice' morfemi incelenmiştir. Öncelikle morfemin kullanım alanı ve cümledeki kiplik anlamları değerlendirilmiştir. Bunun ardından Türkiye Türkçesinden onu farklı kılan gramatikal kategori, yani türündeki değişim saptanmıştır. Böylelikle Kıbrıs ağızlarında ses açısından değişime uğramayan söz varlığının, bazen anlam bazen de görevce başkalaşmış olabileceği gerçeği dil ilişkisi bağlamında vurgulanmıştır. Kıbrıs ağızları üzerine yapılan çalışmaların sadece ses veya biçim incelemesine yönelik oluşunun yetersiz kaldığı, dil ilişkilerinin bu morfem örneğinde göz önünde bulundurulması gereği ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs ağızları, 'nice', kiplik anlam, dil ilişkileri, kod kopyalama…

THE SELECTIVE CODE OF TURKISH CYPRIOT DIALECTS: 'nice'

ABSTRACT

In this article, the meaning and use of specific areas of Cyprus have won the mouth 'nice' word is researched. First, the use of words and sentences were evaluated by means of kiplik. What makes it different from this, then Turkey Turkish gramatikal category, revealed that type of change. Thus, Turkish cypriot dialect, the sound does not vary in terms of assets, sometimes word meaning task sometimes others may have been the real highlight. Only phonetic format of the work on dialects or inadequate to establish for review that was put in the word example.

Key Words: Turkish Cypriot dialect, 'nice', mode meaning, language contact, code copying…

GİRİŞ

Taşıdığı özellikler dolayısıyla Türkiye Türkçesinin (TT) ağızlarından biri olan Kıbrıs ağızları (KA) bu gruptaki diğer ağız gruplarıyla or

söz dizimine; anlam biliminden söz varlığına değin ayrı ayrı boyutlardaki dil ilişkilerini düzenlediğini görüyoruz.

Esasen dil ilişkileri sonucu değişmeler sadece KA'ya özgü değildir. Birçok Türk dilinde dil ilişkileri değişmelere yol açmıştır. Hint-Avrupa dillerinin Türk dilleri üzerindeki etkileri dil ilişkileri açısından günümüzde araştımacıların ilgisini çeken, üzerinde durdukları konulardan biridir[2].

Biz bu incelemede KA üzerinde çalışan araştırmacıların gözünden kaçmış ilgi çekici bir morfemden, 'nice'den hareket ederek dil ilişkileri sonucu ilgili morfemdeki değişmeleri ele alacağız. Biçimce 'nice' yanında kimi zaman 'nicem/nicek/neççe[3]' gibi varyantlarını tespit ettiğimiz morfemin KA'da, yazı dilinde kullanılmayan genişlemiş biçimlerini saymazsak, görünümü hemen hemen yazı diliyle aynıdır.

Bugüne kadar KA üzerinde yapılan çalışmalar bu ağzın ses ve biçim bilgisi üzerinde yoğunlaşır. KA'nın cümle yapısı ve anlam bilimi özellikleriyse yeterince değerlendirilmemiş, dil ilişkileri pek fazla ele alınmamıştır. Sonuç olarak sesçe bir değişime uğramayan kimi morfemlerin biçim ve anlamca yazı dilinden farklı kullanımları saptanamamıştır. Bu morfemlerden biri de TT'den farklı anlam ve görevlerle kullanılan 'nice'dir.

KA'nın genel söz varlığı üzerine yapılmış ayrı ayrı sözlük çalışmaları[4] olmasına rağmen üstte belirttiğimiz nedenlerle 'nice'ye bu sözlüklerde yer verilmez.

Yazı dilinde 'nice' biçiminde, tek şekilli olan ve daha çok belirsizlik ifade eden morfem, Eski Türkçe döneminde 'ne' sorma kelimesi ile +çA eşitlik ekinin birleşip kaynaşmasıyla oluşmuştur (Sarıkaya 2008: 548).

Bilindiği gibi yazı dilinde "1. kaç, ne kadar; 2. birçok; 3. nasıl; 4. uzun süreden beri." (Akalın ve diğ., 2005) olmak üzere 'nice'nin dört ayrı sözlük anlamı vardır.

KA'da 'nice'nin üstte sıraladağımız anlamlarla kullanımı yaygın değildir. Anlam değişmesine uğrayan morfem, çoğunlukla 'güyâ, sanki' manasıyla yaygındır. Bu morfemin nadiren, 'birçok' anlamıyla kullanıldığı da görülür:

"Daha *neççe* senelere yetişesin." (Yorgancıoğlu 2000: 336)

"*nice* adda *nice* uyannarı gidmeg" (Gümüşatam 2006: 194)

Dikkat edilirse ilgili morfem belirlenen örneklerden ilkinde bir dua, ikincideyse deyim olan kalıplaşmış söz öbekleri içindedir. Bu durum 'nice'nin TT'deki 'birçok' anlamıyla KA'da ancak kalıplaşmış yapılarda varlığını sürdürdüğünü ortaya koyar.

TT'nin ağızları içinde 'nice'nin KA'ya özgü anlam ve kullanımları yoktur; KA'da bu morfem TT'de görülmeyen türden yapısal değişmelere uğramıştır. KA'nın ayrı dil ailesinden dillerle ilişkisi de cümle yapısında köklü yapısal değişmeleri getirmiş, cümlede bunu gerçekleştirecek görevler bazı morfemlere yüklenmiştir. Bu morfemlerden biri de incelemeye konu olan 'nice'dir. Cümleye farklı kiplik anlamlar kattığı gibi taşıdığı sözlük anlamlarıyla da değişiklik gösteren morfemin, KA'da şu anlam ve kiplik görevlerle kullanılır:

---

[2] Türk dillerinde dil ilişkisinden kaynaklanan yapısal değişiklikler Csató 1994'te Karaimce, Menz 1999'da Gagauzca, Brendemoen 1999'da Karadeniz'de konuşulan Türkçe, Erdal 2002'de Kıpçakça, Çelebi 2010'da ise Kıbrıs ağızları temel alınarak değerlendirilmiştir.

[3] Bugün ilgili biçim yaygınlığını yitirmiştir.

[4] Hakeri, Bener Hakkı, (2003), *Hakeri•nin Kšbršs Türkçesi Sözlüğü*, Gazimağusa, Suna ve Ata Atun Mağusa Tarihini Araştırma ve Yazın Vakfı Yayını:8; Kabataş, Orhan (2007), *Kšbršs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü*, Lefkoşa: Öncü Basımevi; Gökçeoğlu, Mustafa, (2008), *Kšbršs Türk Ağšzlarš Sözlüğü*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay.

I. Sözlük anlamlarıyla 'nice':

a. sanki: Bu morfemin kullanım sıklığı açısından en yaygın anlamı budur.

Bir kişiyi, işi yadırgamak için cümlede 'nice' görev alabilmektedir. Böyle cümlelerde kiplik anlamı veren 'nice' standart dildeki 'sanki, -mIş gibi' anlamındadır. Gerçekte olmayan bir şeyi vurgulamak, buna tepki göstermek veya yadırgama belirtmek için 'nice' cümlede bir yön veren gibi kullanılabilmektedir:

Nice da dogdordur. (Sanki de doktordur! 'Kendini doktor sanıyor! Kendini doktormuş gibi görüyor')

Nice da agşam oldu da yakdš lambayš. (Sanki de akşam oldu, ışığı açıyor. Akşam olmadan ışığı açtı. Akşam olmuş gibi ışığı yaktı.)

Goncoloz•udu nicem da gördüğüm. (Sanki de gördüğüm Goncoloz'du.)

Mübarek babudsaydš[5] *nicek da.* (Mübarek, sanki de babutsaydı.)

Arsšzlšg eder nice da yeycek hepsini. (Aç gözlülük yapıyor, sanki de hepsini yiyebilecek/ Aç gözlülük yapsa da hepsini yiyemez/ Hepsini yemesi mümkün değil, ama yine de yemek için uğraşıyor.)

Gene başladš söylensin, yemeycek nice da. (Yine söylenmeye başladı; sanki de yemeğini yemeyecek/Söylense de yemeğini yiyecek/Yiyecek olmasına rağmen söylenmeye başladı)

Gel desam geleceydi nice. (Gel desem de gelmeyecekti/Gel desem de sanki gelecekti/Kendi isterse gelecek.)

b. 'güyâ, sözüm ona' anlamıyla:

Bizi da nice cumağa pazaršna götürecek. (Bizi de sözüm ona Cuma Pazarı'na götürecek.)

Nice gelecek da beraber gideceyik Hasannara. (Güya gelecek de Hasanlara birlikte gideceğiz.)

Gerçekleşme olasılığı zayıf olan durumları bildirmek için 'nice'nin görev üstlendiğini görüyoruz. Bu cümlelerde henüz gerçekleşmemiş bir durum üçüncü kişiye aktarırılıyor. Üçüncü kişiye birinci kişinin bir vaatte bulunduğu aktarılmıştır. Aktarmayı yapan kişinin naklettiği bilgiden kuşku yaşadığı yine aynı yapıdan çıkmaktadır.

c. 'nasıl oldu' anlamıyla:

Standart dilde 'nice' sıfat ve zarf olmak üzere iki ayrı sözcük türünde kullanılır:

Sıfat olarak: '1. kaç, ne kadar; 2. birçok' anlamlarındadır.

Zarf olarak: '1. nasıl; 2. uzun süreden beri' anlamlarındadır.

KA'da 'nice'nin üstte sıralanan sıfat işlevli anlamları birkaç istisna hariç unutulmuştur. Zarf olaraksa sadece 'nasıl' anlamı korunmuştur. Bu sözün cümleye kattığı kiplik anlamlar çoğunlukla görevini 'nice' üzerine yüklemektedir. Ancak 'nasıl' morfeminin birçok anlamı olmasına karşın, bunlar içinden (nasıl ol-) yapısında dar bir kullanımı 'nice' üzerine alır. Bir şeyin yapılışına karşı duyulan hayreti bildirmek için görev üstlenir:

Nicesina da oldu yer yemeyini? (Nasıl oldu da yemeğini yiyor?)

[5] Firavun inciri.

Nicelerina da çšgdšlar dšşarš gezsinner? (Nasıl oldu da gezmek için dışarı çıktılar?)

Nicesine oldu yškar çamaşšrlarš? (Çamaşırları nasıl oldu da yıkıyor?)

Üstte görülen örneklerde 'nasıl oldu…' manasındaki morfem, cümleye önemli bir kiplik anlam katar. Bu da şaşkınlık, hayret ve yadırgamadır. Karşıdaki kişinin eylemiyle konuşucu, yaşadığı şaşkınlığı yine kendisiyle birlikte olaya şahit olmuş üçüncü şahsa bildirir. Anlatımın esası da bu çerçevede oluşturulur.

Bu tür cümle yapısında 'nice'nin yalın değil çekimli biçimi (nicesine oldu/ nicelerine oldu) görev alır. Öteki cümle formlarına göre bunlarda yükselen bir vurgu vardır.

Üstteki formdan ayrı olarak nice bir sözeylem olarak da KA'da görev alır. İşlevi değişmesine rağmen taşıdığı kiplik anlamda bir değişme olmaz:

Nicesine oldu?

d. 'hani' anlamıyla:

KA'da da karşıdakine bildiğini yeniden hatırlatmak için görev alabilen 'nice' bu anlamını 'hani'den ödünçlemiştir. Böylelikle artgönderim, KA'da 'hani' ve 'nice' arasında nöbetleşe yapılır. Morfemin bu anlamı kazanmasında ona 'ki' bağlacı yardımcıdır:

*Nice ki dediydi ya gidelim gabul edmemi*ş. (Hani gidelim demişmişti ya kabul etmemiş.

Nice ders çalšşacaydšŋ? N•oldu? (Hani sen ders çalışacaktın? Şimdi ne oldu?)

II. Söcük türü olarak 'nice':

Yazı dilinde sıfat ve zarf olarak kullanılan 'nice'nin KA'da sıfat göreviyle kullanımı genellikle yoktur[6]. Sözcük türü olarak çoğunlukla zarf işlevindeki morfem, bazen zamir ('ne' anlamında) bazen de bağlaç olarak kullanılabilir. Ayrıca sözeylem olarak konuşulana karşı o andaki tepkiyi gösteren 'nice', ünlem de olabilmektedir.

Zarf olarak:

KA'da kullanım sıklığına bakılarak 'nice'nin en çok zarf göreviyle kullanım bulduğu anlaşılır. Artgönderimsel bir anlamı üzerine alan morfem, eylemin niteliğini bildirebilmekte, onu soru kavramları bakımından etkileyebilmektedir:

*N•olacak nice yersa*ŋ *sen da?*

Bağlaç olarak:

Yazı dilinde bu morfemin bağlaç görevi yoktur. KA'daysa birbiriyle anlam bakımından ilişkili olan iki cümlede yan cümleyi ana cümleye bağlayan bağlayıcı unsur olarak kullanımı dikkat çekicidir.

Bağlı birleşik cümleler kurulurken 'nice' yazı dilindeki 'ki' bağlacı gibi görev üstlenmekte, yan cümleyi ana cümleye bağlamaktadır. Yazı dilinde ilgili morfemin böyle bir görevi yoktur. Yan cümlede yer alan 'nice' onu neden, sonuç veya açıklama bildirmek üzere temel cümleye bağlar:

Ne ğ avesi? Geldi otururabildi nice içsin gave! (Ne kahvesi? Gelip oturabildi mi ki kahve içsin.)

Kimi zaman 'nice' cümlede bir zarf-fiil eki veya zarf gibi kullanılmakta ve kendine bağladığı cümleyi ana cümlenin belirteci durumuna sokmaktadır:

[6] Sıfat olarak ancak, kalıplaşmış deyim, dua gibi birkaç örnekte görülebilir.

İlk işdiydim oşu genni, nice da zehiridi. (Onu, ilk kez içtiğimde sanki de zehirdi / Onu ilk kez içtiğim zaman zehirmiş gibi sanmıştım.

Ünlem olarak:

KA'da konuşulan söze karşı o andaki tepkiyi gösteren bir morfem olarak 'nice', ünlem de olabilmektedir:

Nice ya!

Adıl olarak:

Üzerine iyelik eki alan morfem birçoğu/birçokları vb. gibi anlam kazanmakta, işi yapanın sayıca belirsiz bir çokluğa sahip olduğunu iletmektedir. Böylelikle ilgili morfemin türü yazı dilindeki gibi adıl (belirsiz) olmuş olur:

Niceleri isdedi genni da vermediler, sovra da galdš kalyurgas.

Nicesi giddi Urumunan çalšşsšn da edemedi.

III. Kiplik işlevleri ve cümlede üstlendiği diğer fonksiyonlarla 'nice':

Cümlede kiplik anlamı belirleyen tek unsur eyleme gelen bildirme veya tasarlama kiplerine bağlı değildir. Kişisel tutum belirleyicileri olarak birçok edat/bağlaç vb. de Türkçede görev almakta, yüklemin bildirdiği yargıya kiplik anlamlar kazandırmaktadır. KA'da da 'nice' bu türden kiplik işlevlerle cümlede görev alır. Başka bir deyişle KA'da cümleye kiplik anlam katan kişisel tutum belirleyicilerden biri de 'nice'dir. Ancak KA'da kip unsurlarının oluşmasında dil ilişkileri de göz ardı edilmemelidir. Dil ilişkileri sonucu KA'daki cümle yapısının değişmesi, yeni anlatım yollarının geliştirilmesi yeni durum belirleyicilerine ihtiyaç doğurmuştur. Bu ihtiyacın sonucunda 'nice'ye şu kip ve görevler yüklenmiştir[7]:

III.1. Şaşma, hayret ve yadırgama:

Şaşma-hayret:

Yapılmasına pek rastlanmayan ancak gerçekleşmesi beklenen bir durum meydana geldiğinde duyulan şaşkınlığı anlatmak için 'nice' görev alabilmektedir:

Nicesina da oldu yer yemeyini! (Nasıl oldu da yemeğini yiyor!)

Nicelerina da çšgdšlar dšşarš gezsinner! (Nasıl oldu da gezmek için dışarı çıktılar!)

Nicesine oldu yškar çamaşšrlarš. (Çamaşırları nasıl oldu da yıkıyor.)

Yadırgama:

İlk işdiydim oşu genni, nice da zehiridi. (Onu, ilk kez içtiğimde sanki de zehirdi / Onu ilk kez içtiğimde zehirmiş gibi sandım.

Yan cümleyi ana cümleye bağlayan 'nice', (kendinden önceki diğer tutum belirleyicisi 'ilk' sözüyle birlikte) üstteki cümlede aynı zamanda kişisel tutumun belirtilmesinde de görev üstlenmiştir. Konuşan kişi dinleyene ilk kez denediği bir şeye o anda alışamamasını, onu yadırgamasını 'nice'nin yardımıyla yansıtmış.

[7] Johanson, dil ilişkilerinde *alšcš* ve *verici* durumda olan dillerden gerçekte hiçbir şeyin alınıp verilmediğini, bir dile ait kod öğelerinin bir başka dilin kodu içerisine kopya edildiğini ifade etmektedir (2007, 33).

III.2. Olumsuzluk-olmazlık:

Bir şeyin gerçekleşmeyeceğini karşısındakine bildirmek ve bu yolla onu uyarmak için cümlede 'nice' yön veren unsur olabilir:

Nice da gelecek. Boşuna durub da bekleŋ! (Sanki de gelecek. Durmuş boşu boşuna bekliyorsun. / Gelmeyecek, boşuna durup bekliyorsun!)

Nice okuyacak hepsini da inanšn genne. (Hepsini okuyabileceğine inanma, okuyamaz!/ Sanki de hepsini okuyacak, ona inanma.)

Nice olur? (Olmaz! / Sanki olur?)

Üstteki cümlelerde yüklem görevindeki eylem hep olumludur. Yargıya olumsuzluk kazandıran 'nice' idi. Aksi hâlde, yani yüklemin olumsuz olduğu durumda, cümlenin kazandığı yargı olumluya dönüşmektedir. Bir başka söylemle bir araya gelen iki olumsuz, olumlu yargı bildirir. Böylelikle gerçekleşmeme olasılığı zayıf olan bir kavramın bildirimiyle karşı karşıya kalınıyor:

Nice da yemeycek. Gene da burun gšvšršr. (T.T. Sanki de yemeyecek. Yine de burun büküyor.)

TT'de bu cümlenin karşılığı parantez içinde verilen biçimdedir. Dikkat edilirse hem KA'da hem de TT'de çıkan anlam (Yiyecek…) olumludur.

Yapılacağı önceden konuşulup bildirilmiş/kararlaştırılmış bir işin olmayışını aktarmak için de 'nice'nin kullanımıyla karşılaşılır. Bu tür cümlelerde olumsuzluk daha arka plana itilmekte, önceden söylenenin gerçekleşemeyişi öne çıkarılmaya çalışılmaktadır:

Nicek geleceyim dediyidi; n•oldu da gelmedi bilmem.

Sabahdan nice erken gakacam demişmişidi; her ne halšsa gakamamšş.

Türkçede zarf-fiil, isim-fiil ve sıfat-fiil işlevli bir çok yan cümlenin bağımsız yapılarla ifade edilmesi yönüyle KA kendine özgü karakterler ortaya koymaktadır. Olumsuzluk için olumsuzluk eki yanında '*yok•*, *•varmada• ve •yok nice•* gibi kalıplarla olumsuzluk bildiren cümle tipi kurulması dil ilişkilerinin bir sonucu olarak seçilen kopyalardır (Çelebi 2010, 208). KA'da 'yok nice' yapısının cümleye olumsuzluk anlamı kattığını tespit eden Çelebi, bu türden örneklerin ancak emir, belirli geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zamanda çekimlenen cümlelerde olacağını bildirir (Çelebi 2010, 208):

Yok nice severdi bizi. (Hayšr, bizi sevmezdi) (Çelebi 2010, 208)

Aynı yapı KA'da gerekliliğin olumsuzunu yapmak için de görev alır:

Yok nice dövesiŋ genni. (Hayır, onu dövmemelisin). (Çelebi 2010, 208)

TT'nin ağızlarından sadece KA'da görülen bu olumsuz cümle yapılarına Gagavuzcada da rastlanır. Gagavuzcada da 'nice' morfeminin dil ilişkileri sonucu TT'nin diğer ağızlarında görülmeyen yeni bir görev kazandığını anlıyoruz. Buna göre Gagavuzcada olumsuzluk '*yok nice•* kalıbıyla yapılabilmektedir: *yok nižä batšrmaa … batšr-a-maz* (Menz 1999, 35).

III.3. Küçümseme, tersleme, sitem:

Molohiya var nicek da yapacag yemeyini! (Molohiya var sanki de yemeğini yapacak.)

Ödeyceydi nice Zühre gadšn seni da boşuna durduŋ bagleŋ!

Yazı dilinde 'sanki'nin aldığı görevi, KA'da 'nice' üstelenebilir. Yukarıdaki cümlelerde gerçekleşemeyecek bir şeyin olmasını bekleyeni uyarmak, onu terslemek için 'nice' kişisel tutumu öne çıkaracak kiplik işlevdedir.

Belli bir işe girmiş olan kişiyi, o konuda yetersiz gördüğünü aktarmak, küçümsemek, sitem bildirmek için konuşan, bunu alttaki cümlelerde, yine 'nice' ile gerçekleştirmiştir:

Nice da mamur edeceydiŋ genni! (Bunu yapmak sanki sana kaldı! / Onu sanki de sen mamur yapacaktın!)

Ma nicek da dünyayš sen gurtaracaydšŋ! (Dünyayı kurtarmak sanki sana kaldı!)

Niceŋe gereyidi yapassŋ hellimliyi! (Hellimli yapmak neyine gerekti sanki!)

Yazı dilinde mI/mU soru ekinin iki ayrı görevi vardır. Bunlardan temel olan cümleye soru anlamı katmaktır. İkinciyse yardımcı cümleyi ana cümleye neden, sonuç veya açıklama bildirecek biçimde bağlamaktır. KA'da soru ekinin kullanım alanı oldukça dardır. Bu görev cümlede vurgu aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Üstteki cümlelerin tümünde küçümseme/ tersleme/ sitem duygusunu bildirmek için 'nice' kullanılmıştır. Morfemin cümleye verdiği bu anlamını ise soru cümlesindeki gibi vurgu desteklemiştir. Ancak, bu cümlelerde cevap alma amacı yoktur. Temel işlev küçümseme, sitem veya tersleme olduğu için ünlem cümleleri meydana gelmiştir.

III.4. Güvensizlik, kuşku, endişe, inanmak istememe:

Güvenmeme, inanmama, inanmak istememe:

Beni çalšşdšracaymšş nice sšnava.

Nice hepsimizi da özleyceymiş Londura•da.

Tarlayš gendi süreceymiş nicem.

Endişe, kuşku:

Niceyimiş gözegleycek çocuglarš da girecegler deŋize. Duy dak inanma.

Sallar oşu genni öyle, düşürecek nicem da yere zannederim.

Örneklerde konuşan, üçüncü şahsa, kendine söylenen şeyi gerçekleşmeyecek bir vaat olarak bildiriyor. Bunun için de 'nice'nin yardımına başvurmuştur. Cümlelerdeki gelecek zaman bildirme kipine bu anlamı katan, başka bir deyişle konuşucunun söylemdeki tutumunu segileyen 'nice'dir.

Gelecek zamanın rivayete dayalı anlatımıyla cümleye katılan anlam, konuşucunun tutumunu belirlemede 'nice'nin etkisindedir. –mİş'in nice üzerine kayabilmesi de bunu doğrular.

KA'ya özgü olan yukarıdaki kullanımlarda birinci kişinin ağzından bilgi üçüncü kişiye aktarılmıştır. Aktaran kişiyse bu esnadaki kendi ruh hâlini söyleme 'nice' sayesinde vermebilmektedir.

Örneklerden de görüleceği gibi cümleler genellikle (nice + fiil+ gelecek zaman+ gelecek zamanın rivayeti…) yapısındadır.

III.5. Neden-sonuç gösterme, neden olanı veya onun neden olmadığını bildirme:

Bir şeyin gerçekleşmemesinin nedenini geçmişteki bir sebebe bağlayarak anlatmak için de KA'da 'nice'nin kullanılabildiğini görürüz. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri (yan cümle + nice + ana cümle) birbirine bağlayan 'nice', 'sanki/ ki/ mı ki/ çünkü/ -den dolayı, -dığı için) işlevlerindedir.

Yağmur yağdš nice da biteceydi ekinner. (Yağmur yağmadığı için ekinler de bitmedi/Sanki yağmur yağdı da ekinler bitecekti/Yağmur yağdı mı ki ekinler bitsin.)

Ne gavesi? Geldi otururabildi nice içsin gave. (Ne kahvesi? Gelip oturabildi mi ki kahve içsin.)

Üstte verilen cümlelerde bir şeyin oluşumuna neyin sebep olduğunu anlatan cümle formları vardı. Bunu sağlayan cümledeki diğer unsurlarla beraber 'nice'ydi. Fakat 'nice' tam tersini, yani yan cümleyi ana cümleye bağlarken bir şeyin oluşumunda onun neden olmadığını da bildirebilir:

Nice yağmur yağdš da biddi ekinner, biz sovardšk genneri. (Ekinler yağmur yağdığı için değil, biz suladığımız için bitti. / Ekinler **sanki** yağmur yağ**dığı için mi** bitti…)

III.6. Rivayet:

KA'da duyulan bir şeyin aktarımı için 'imiş' (Demir 2009: 113) işlek şekilde kullanılmakla beraber, genişlemiş katmerli birleşik çekimler ve 'nice' de kullanılır. Aşağıdaki örneklerde 'imiş' yerine 'nice' kullanılmıştır:

Öteğe gün •Mesarga•ya gidecemŽ dedi nicek.(Geçen gün Mesarya•ya gideceğim demiş.)

Yaršn nicek yağmur yağacak.(Yaršn güya yağmur yağacakmšş)

Dikkat edildiği gibi rivayet edilen şey geleceğe yöneliktir. O yüzden de cümlelerin yüklemi hep gelecek zaman kipiyle çekimlenmiştir. Başka bir deyişle duyulan şeyin aktarımı 'nice'nin gelecek zamanda çekimlenmiş yüklem görevindeki eyleme bağlanmasıyla mümkün olmuştur.

Bu cümlelerde konuşan kişi duyduğunu üçüncü bir şahsa aktarmaktadır. Aktarılan söz, aktaran ve dinleyen için önem taşırken sözü söyleyen 'imiş'te olduğu gibi (Demir 2009: 113) arka plana itilmiştir; o çok da önemli değildir.

X *Yaršn nicek yağmur yağacak.*(Güya, yarın yağmur yağacakmış.)

Y *Yaršnšmšş yağmur yağacak.* (Yarın yağmur yağacakmış.)

Görüldüğü gibi her iki cümlede de önemli olan yağmurun yağacak olduğunu kimin söylediği değil, yağmurun yağacak olmasıdır. Ancak 'imiş'ten farklı olarak bu tür cümlelerde 'nice', aktarılan bilginin tutarlılığıyla ilgili daha güçlü bir belirsizlik ve şüphe ifade eder. Başka bir deyişle duyduğu sözü karşıya aktaran kişi, ayrıca buna inanmadığını da bildirir. Buna göre üstteki X cümlesinden iki yargı çıkar: (Yarın, ona/onlara göre yağmur yağabilir; ama ben buna inanmıyorum.)

III.7. Dikkat çekme, uyarma:

Soru cümlelerinde belirtilen konuya ilgi çekmek veya uyarıda bulunmak için 'sanki'nin üstlendiği kiplik görevi, KA'da 'nice' de yapabilmektedir. Böylelikle bu tür cümlelerde şart ve istek kipi 'nice'nin yönlendirmesiyle kişisel tutumu yeni bir yöne taşımış olur:

N•olacaydš nice onu da çağšrsaydšŋ? (Onu da çağırsaydın ne olurdu ki sanki?)

N•apacak nice daġ orkan söyleyesiŋ? (Ne yapacak ki sanki, söylemekten korkuyorsun.)

N•olacak nice yersaŋ sen da? (Sen de yersen ne olur ki sanki?)

Üstteki örneklerde 'ki' bağlacının görevini üstlenerek ana cümleyi yan cümleye bağlayan 'nice' yakınma, kınama, yapılanın kötıB?□1.1tıB?□1.i…)'ş4(lunm)(için tlar13.socüm)16.u8.4(e)□1.5(e)□11.5(

KAYNAKÇA

AKALIN, Şükrü Haluk ve diğ. (2005) Türkçe Sözlük, Ankara: TDK.

AKSAN, Doğan (1997) *Anlambilim*, Ankara: Engin Kitabevi.

CHIRLI, Nadejda ve Ahmet Pehlivan (2009), "Kıbrıs Türk Ağzında İtalyanca Sözcükler", *Mediterraneo*, s. 93-103.

ÇELEBİ, Nazmiye (2010), *Kšbršs Türk Ağšzlaršnda Dil İlişkisi İzleri*, İstanbul Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

DEMİR, Nurettin (2009) "Kıbrıs Ağızlarında İmiş Hakkında" Kıbrıs Konuşuyor Kıbrıs Ağzı Üzerine İncelemeler: S:109-116.

DİLEK, Figen Güler (2007) "Altay Türkçesinde Sözeylemler", *Konya Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştšrmalarš Enstitüsü, Türkiyat Araştšrmalarš Dergisi (Bahar)*, s. 39-49.

GÖKÇEOĞLU, Mustafa (2008), *Kšbršs Türk Ağšzlarš Sözlüğü*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay.

GÜMÜŞATAM, Gürkan (2004) *Yapš ve Anlam Açššndan Kšbršs Türk Ağzšnda Deyimler*, DAÜ Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazimağusa.

HAKERİ, Bener Hakkı (2004) *Hakeri•nin Kšbršs Türkçesi Sözlüğü*, Suna ve Ata Atun Mağusa Tarihini Araştırma ve Yazın Vakfı Yayını 8: Lefkoşa.

JOHANSON, Lars (2007) *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapšsal Etkenler,* (çev. Nurettin Demir), TDK Yayınları: Ankara.

KABATAŞ, Orhan (2007) *Kšbršs Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü*, Öncü Basımevi: Lefkoşa.

KOCAMAN, Ahmet (1980-81) "Türkçede Kip Olgusu Üzerine Görüşler", *TDAY-Belleten:*s. 81-85.

MENZ, Astrid (1999) Gagausische Syntax: Eine Studie zum kontaktinduzierten Sprachwandel, Turcologica 41, Wiesbaden: Harrassowitz.

MENZ Astrid (2003) "Slav Dillerinin Gagauzcaya Etkisi", *Bilig-24*, s. 23-44.

SARIKAYA, Mahmut (2008) "Türkçede neçe > niçe > nėçe "ne kadar?" ve neçe > nice > nėce "nasıl?" Gelişmesi" *Turkish Studies*: s. 548-562.

TÜRKYILMAZ, Fatma (1999) *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, TDK Yayınları: Ankara.

YAMAN, Ertuğrul (1999) *Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymalarš*, TDK Yayınları: Ankara.

YORGANCIOĞLU, Oğuz (2000) *Kšbršs Türk Folkloru*, Gazimağusa.